

Danijela Župančić, prof

Liturgijski koncertni program jednoga crkvenog zbora

Ovdje ćemo barem jednim dijelom dotaknuti nešto od razlike u izvođenju u dvjema situacijama. Radi se o profesionalnom zboru, kao i o amaterskom, koji itekako može većim dijelom postići zanimljivost same izvedbe i oduševljenje slušatelja.

Interpretacija

Kad se vokalna kompozicija tekstovno, glazbeno i tehnički svlada, pristupa se njezinoj umjetničkoj interpretaciji. Nije svejedno izvodi li se u liturgiji ili na koncertu (a pogotovo cjelovečernjem). Pod interpretacijom se podrazumijeva skup svih onih elemenata koji omogućuju da se ta kompozicija tumači onako kako ju je kompozitor zamislio i u kojem određenom razdoblju. Izvođači pobuđuju u publici osjećaj i raspoloženje ovisno o tekstu i tematici, a najvažniji elementi za to su dikcija, dinamika, stil, fraziranje, izraz i glazbeno izražavanje.

Dikcija

Dikcija je lijepo, pravilno, izrazito i jasno izgovaranje riječi u rečenici, da bi misao bila što ljepše i jasnije izrečena. Ona ponekad predstavlja problem koji je povezan s vokalnom tehnikom, osobito kad se radi o visokim tonovima. Ako se u pjevanju ne razumije riječ, onda se ljudsko grlo ne razlikuje od instrumenta. Osobito je važno, posebno u gregorijanskim napjevima, razumjeti svaku pjevanu frazu i spretno ju, laganim glasom na melizmima ispjevati u dinamici, stavljajući naglaske i produžujući one dijelove koje želimo istaknuti, a isto tako i

smiriti, u svrhu toga da svojom izvedbom »dotičemo slušateljstvo«. Tempo je pokretan, da bi bilo »lakše« slušati, ali ne prebrz. Ako se gregorijanski napjev pjeva sporijim tempom, može zvučati teško.

Izvođenje u liturgiji

Trebalo bi biti jednostavno i primjereno puku koji sudjeluje u liturgiji. Uz osnovne stvari kao što su čista intonacija, kompaktan zvuk između svih dionica (a to znači da se nijedna dionica ne ističe, ili ne viče), zajednička dinamika i izgovoreni tekst istovremeno, treba voditi računa i o tome da pjeva cijeli narod i da

određeni zbor, iako je voditelj, treba malo pustiti da se uključe i svi drugi koji žele, što znači malo manju slobodu u svim ekstremima tempa i dinamike koju bismo izveli u samostalnoj verziji. To je osobito važno kod zajedničkih odgovora u liturgiji, ili pjevanje molitve *Oče naš*, u kojoj se tempom ipak treba prilagoditi narodu koji sudjeluje. Cilj je zajedničko slavljenje i štovanje Boga, pa to činimo u skladu s tim, upravo zato što prije spomenuta interpretacija mora biti u odnosu sa situacijom u kojoj se nalazimo.

Koncertna izvedba

Ovdje je motiv, ako se radi o crkvenom zboru, također štovanje Boga, no s puno širim spektrom načina izvođenja i većom slobodom u umjetničkom izražavanju. Repertorij koncerta se određuje ovisno o mogućnostima zbora, njegovoj brojčanosti, kvaliteti, zvuku i volji za rad. Obično se počinje kronološkim redosljedom (po stoljećima), pa sve dalje do modernih skladatelja, većinom i živućih. Neki repertoriji se slažu po osnovi npr. samo njemački, ili samo hrvatski autori duhovne glazbe. Važno je svakako složiti onaj program koji se može uspješno i sigurno dovesti do kraja.

Što je važno u koncertnoj izvedbi? Mnogo čimbenika. Budući da jedan zbor, bez obzira na to o kojem se broju ljudi unutar zbora radi, trebao bi zvučati tako kao da pjeva jedan čovjek (ako se, naravno, radi o homofoniji). Ovdje ćemo spomenuti kao prvu važnu činjenicu zajedničko *disanje*. Ponajprije je važno znati vrijeme i mjesto udisaja, koje se točno i zajednički

određuje na probi. Ne smije se prepustiti slučaju i uglavnom se određuje prema tekstu i glazbenoj frazi. Mora također biti u skladu sa smislom rečenice, što znači da se uzima tako da se ne prekida rečenični smisao. Uzimanje daha ima važnu ulogu u tempu i dinamici, jer lagani tempo i *forte* pjevanje zahtijevaju mnogo više daha od brzog tempa i *piana*. Udišemo nečujno, bez popratnih pojava bilo kojeg oblika, i vrlo »duboko«, tako da imamo osjećaj da je zrak prošao od dijafragme kroz »cijev«, odnosno kompletno otvoreno grlo. Nije isto uzimati dah u sporijem tempu (kad udišemo polakše, u skladu s tim), ili u bržem tempu, koji zahtijeva spretan kratki udisaj ili poludah. Važno je napomenuti da se dah nikad ne uzima ispred visokih tonova, jer je tada ton forsiran i upitna je njegova intonacija.

Druga važna stvar je *dinamika i fraziranje*. Tehnika je samo sredstvo da se ostvari glazbena suština, a nakon toga slijedi unutrašnji sadržaj, odnosno osjećaj koji se ostvaruje pomoću fraziranja i dinamike, da bi skladbi dao zanimljivost. Fraziranje je logično raščlanjivanje i pravilno odvajanje te isticanje glazbenih misli. Pjevači moraju osjetiti frazu, a dirigentova sugestija i kretanja su dužne potaknuti ansambl na tu glazbenu kulturu i profinjen izraz.

Pod dinamikom smatramo stupnjevanje jačine tonova i njihovih međusobnih odnosa. Ono se smatra jednim od najmoćnijih sredstava kojim se ostvaruje ekspresivnost u glazbi. Princip kontrasta je jedan od osnovnih zakona umjetnosti pjevanja i na-

staje u međusobnu izmjenjivanju dramskoga i lirskoga. Svaka kompozicija zahtijeva kombinaciju toga dvojega, jer monotonija umara i ne može se dugo slušati. Dobro je kombinirati i boje tonova unutar skladbe i pretvarati ih u tamnije ili svjetlije, da bi se publici približilo pjevani tekst i izričaj. Naravno, treba imati na umu i razdoblje u kojem je skladba napisana, pa prema tome odrediti i pjevani ton.

Umjetnost izvođenja u jednime vokalnemu ansamblu, s obzirom na sve ranije spomenuto, jest i ključna činjenica da svi izvođači unutar ansambla rade na isti način, a to znači da jednako udišu, zajedno fraziraju, na isti način razvijaju dinamiku unutar fraze, i tekst se, jasno, razumije kod svih jednako. To je za zborovođu najzahtjevnije područje, jer iste stvari treba ponavljati mnogo puta, što iziskuje veliko strpljenje, predanost i volju, osobito ako odlučimo nastupiti koncertno i ispred publike. Nije isto pjevati na crkvenom koru (što zahtijeva veću ležernost u ponašanju i ne toliko pažnje u samom izgledu) ili ispred publike, gdje se pazi na svaki pokret i izraz lica, bez grimasa, te uredno hodanje do scene, lijepo i opušteno držanje, pozorno gledanje dirigenta, ozbiljan, ali ne pretjerano smrknut pogled i niz drugih stvari na koje smo dužni upozoravati kao dirigenti.

Kad si postavimo ciljeve, moramo i odrediti što ti ciljevi očekuju od nas s obzirom na situaciju u kojoj se nalazimo i možemo li to odraditi do kraja s obzirom na vrstu publike i njezina očekivanja.